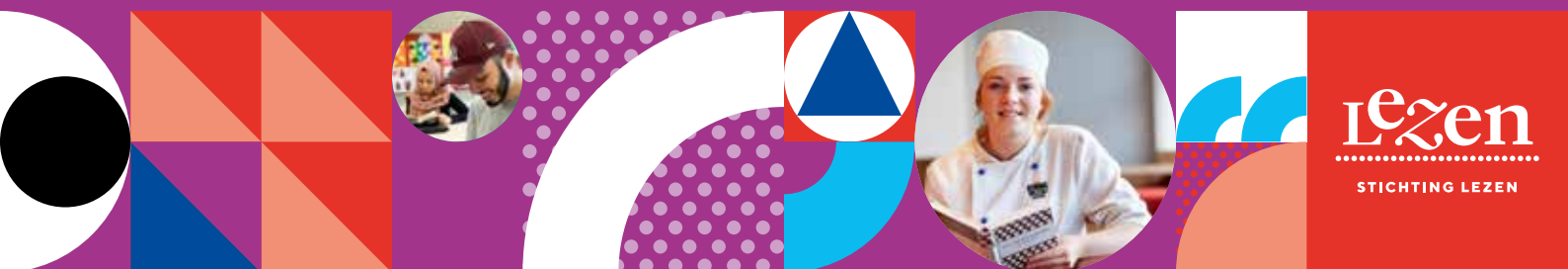

ONDERZOEKSPUBLICATIE

Leesbevordering in het mbo

Stand van zaken 2021-2022

DUO Onderwijsonderzoek & Advies

Leesbevordering in het mbo

Stand van zaken 2021-2022

Samenvatting

Opzet van het onderzoek

In studiejaar 2021-2022 hebben wij voor Stichting Lezen een onderzoek verricht naar leesbevordering in het mbo. In totaal hebben 277 docenten Nederlands een online vragenlijst ingevuld en hebben 20 mbo-studenten deelgenomen aan in totaal 5 groepsgesprekken. Aan de 30 docenten Nederlands die lesgeven aan studenten van de opleidingen Pedagogisch medewerker en Onderwijsassistent, en de 7 studenten die zelf een opleiding Pedagogisch medewerker of Onderwijsassistent volgen, zijn een aantal extra vragen voorgelegd.

Beleid op school

Bijna alle docenten Nederlands geven aan dat zij hun taak wat betreft het stimuleren van hun studenten om te lezen (zeer) belangrijk vinden. Hoewel de meeste docenten leesbevordering belangrijk vinden (en hun collega's volgens hen ook), geeft slechts een derde (31%) van de docenten aan dat leesbevordering is opgenomen in het beleid van hun instelling. Docenten Nederlands bepalen dan ook vaak zelf of en hoeveel aandacht zij aan leesbevordering besteden. In veel gevallen is er, voor zover de docenten weten, geen geormerkt budget voor leesbevordering op school. Mbo-studenten vinden lezen ook erg belangrijk. Echter, een aantal studenten geeft aan dat het volgens hen niet nodig is om op het mbo nog aandacht aan lezen te besteden. Zij vinden dat dit beter past in het primair en voortgezet onderwijs.

Leesbevordering tijdens de lessen

Het grootste deel (88%) van de docenten Nederlands geeft aan enige aandacht of veel aandacht aan leesbevordering te besteden. Uit de groepsgesprekken met mbo-studenten blijkt dat 'lezen' vaak weliswaar formeel wel in het lesprogramma zit, maar dat er in de praktijk toch weinig aandacht aan wordt besteed.

Een kwart van de docenten Nederlands die geen aandacht aan leesbevordering besteden, noemt als reden dat er weerstand is bij studenten. Dit blijkt ook uit de groepsgesprekken. Studenten zien om zich heen dat het lezen geen goed imago heeft en dat medestudenten het lezen en de opdrachten vaak zo veel mogelijk uitstellen of helemaal niet doen. Of studenten lezen 'moeilijk' vinden, en of dat feit bijdraagt aan het negatieve imago van lezen, wordt niet duidelijk.

Er zijn wat de aandacht voor lezen en leesbevordering betreft geen verschillen tussen de mbo-sectoren.

Barrières

Slechts een kleine groep docenten Nederlands (24%) geeft aan dat het hun goed lukt om studenten daadwerkelijk te motiveren om boeken te lezen. De meest genoemde barrières waar docenten tegen aanlopen zijn dat hun studenten lezen gewoon niet leuk vinden en ook niet nuttig. Andere barrières die niet zijn voorgelegd, maar die wel spontaan door relatief veel docenten worden genoemd, zijn te weinig tijd en een schaars boekenaanbod.

Wat 'werkt' volgens docenten die het lukt om hun studenten te motiveren om te lezen is 1) eigen enthousiasme, positief zijn, 2) bij de boekenkeuze vooral aansluiten bij de belevingswereld van de studenten (geen standaardlijst) en 3) studenten bij de boekenkeuze veel autonomie geven.

Studenten geven aan dat er veel weerstand is om te lezen. Het lezen kan in ieder geval wel een stuk aantrekkelijker gemaakt worden volgens de studenten. Zo zou een eigen keuze in wat je gaat lezen (autonomie) en het niet verplicht stellen van het lezen van een vaste lijst boeken al een deel van de weerstand kunnen wegnemen. Ook variëren in het type verwerkingsopdrachten en het geven van creatieve opdrachten kunnen het lezen voor studenten leuker en aantrekkelijker maken.

Activiteiten

Docenten Nederlands kennen veel van de voorgelegde leesbevorderingsprogramma's, -campagnes en -activiteiten van naam, maar nemen niet vaak deel aan deze activiteiten. Ook aan andere activiteiten van organisaties buiten de school die gerelateerd zijn aan lezen en leesbevordering nemen erg weinig docenten deel. Docenten bezoeken vrijwel nooit een Bibliotheek of boekhandel met hun studenten en zij bezoeken in verreweg de meeste gevallen ook geen mediatheek of schoolbibliotheek.

Boekencollectie

De helft van alle docenten Nederlands geeft aan dat er op hun school een boekencollectie aanwezig is voor studenten. Uit de groepsgesprekken blijkt dat een deel van de studenten wel weet dat er boeken op school zijn en dat die vaak via een docent kunnen worden geleend. De meeste studenten maken hier echter geen gebruik van en denken dat veel medestudenten er niet van afweten.

Als er op school wel een boekencollectie is, zijn docenten daar redelijk kritisch over. Het gaat daarbij om aspecten van de boekencollectie als de grootte van het aanbod, de aantrekkelijkheid van de boeken voor de studenten (verscheidenheid in onderwerpen en in genres) en de actualiteit van het aanbod.

Drie op de tien docenten Nederlands (29%) zeggen dat hun instelling een samenwerking heeft met een Bibliotheek. Van de mbo-studenten die deelnamen aan de groepsgesprekken heeft niemand genoemd dat zij wisten van een samenwerking met een Bibliotheek.

Als er een samenwerking is met een Bibliotheek geeft bijna de helft van die docenten Nederlands aan dat de Bibliotheek hen voorziet van een passende boekencollectie voor de studenten. En in een derde van de gevallen is er een bibliotheekmedewerker die adviseert over de wijze waarop docenten hun studenten kunnen motiveren om te gaan lezen.

Studenten enthousiasmeren

Docenten Nederlands voelen zich over het algemeen vaak wel deskundig genoeg om studenten enthousiast te krijgen om te gaan lezen. Toch denkt meer dan de helft van de docenten Nederlands slechts een kwart of de helft van de studenten enthousiast te krijgen om te gaan lezen, zelfs met de juiste middelen om ruim aandacht te kunnen besteden aan leesbevordering.

Leesbevordering bij opleidingen PM en OA

Zowel docenten Nederlands als mbo-studenten vinden het belangrijk dat er op de opleidingen Pedagogisch medewerker (PM) en Onderwijsassistent (OA) aandacht wordt besteed aan leesbevordering. Net als bij de andere mbo-opleidingen zijn er volgens de docenten Nederlands ook barrières bij het onderwijzen van het thema leesbevordering. Zij noemen onder andere gebrek aan tijd, past niet in het programma, gebrek aan deskundigheid en geen motivatie bij studenten als mogelijke barrières.

Uit de groepsgesprekken blijkt dat studenten van de opleidingen PM en OA vaak aangeven geen behoefte te hebben aan lessen waarin leesbevordering in het algemeen wordt behandeld. Zij zien wel de toegevoegde waarde van de lessen die gaan over onderwerpen die direct gerelateerd zijn aan hun opleiding, zoals lessen in voorleestechieken.

Het aanbod aan prentenboeken en kinderboeken verschilt per school. Van de docenten Nederlands geeft drie kwart aan dat er op hun school (voor de opleiding PM en OA) een collectie prentenboeken en kinderboeken aanwezig is.

Invloed van corona

Meer dan de helft van de docenten Nederlands geeft aan door corona minder tijd aan leesbevordering te hebben besteed. Dit wordt bevestigd in de groepsgesprekken. Studenten die normaal gesproken tijdens de fysieke lessen zouden lezen, deden dit in de tijd van online lessen niet. Ook werd in sommige gevallen het aantal boeken dat studenten moesten lezen verlaagd.

